

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

קב.

עין משפט נר מצוה

כח א מיי פ"א מהל
מגינה הלכה א:

תורה אור השלם

1. ויאמר ה' אל יחזקאל ויען אשר הטיבת לעשות הישר בעיני ככל אשר בלבבי עשית לבית אחאב בני רבעים ושוב לקח על פסא ישראל: מלכים ב י ל
2. והוא לא שמר לכתב בתורת ה' אלהי ישראל ככל לבבו לא קר מעל חטאות ירבעם אשר הקטיא את ישראל: מלכים ב י לא
3. ויקבץ יהוא את כל העם ויאמר אליהם אחאב עבד את הבעל מעט יהוא יעבדנו הריבוי: מלכים ב י יח
4. וישחטה ששים ואלף מוקר לבלתי: הושע ה ב
5. והיה בעת ההיא ירבעם יצא מירושלם ויצא אתו אחיה השילוני הנביא בדרך יהוא מתפסה בשלמה חזקה ושיניהם לבדם בשדה: מלכים א י כט
6. והבל המה מעשה תעניתים בעת פקדתי יאבדו: ירמיהו גא יח
7. בה אמר ה' בעת רצון עיניך ויבוס ישועה עזרתך ויאצרך ואתנך לברית עם להקים ארץ להבית: שמות לב לד
8. והיה בעת ההיא ויהי פאת אחיו וישע אש יעלמי השמו חיריה: בראשית לח א
9. והיה רחבעם שכב פי שכב כא כל ישראל להחליף אתו: מלכים א יב א
10. לכן תהני שלוחים על מורשת גת בתי אביב לאבוב למלכי ישראל: מכה א יד
11. גזול אביב ואמו ואמר אין פשע חברי הוא לאיש משחית: משלי כח כד
12. והיה לך תגמול ואת עם נבל ולא חכם הלאו הוא אביב קנה הוא עשך ודברים לב ו יבנה: שמע בני מוסר אביך ואל תשש תורת אביך: משלי א ח
13. כי קרע ישראל מעל בית דוד ומלכיו את ירבעם בן נבט וירד ירבעם את ישראל מאחרי ה' והחטאים חטאה גדולה אמר רבי חנין כשתי מקלות המתזוות זו את זו ודי זהב אמרו דבי ר' ינאי אמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם בשביל כסף זוהב שהשפעת להן לישראל עד שיאמרו דיי גרם להם לעשות להם אלהי זהב משל אין ארי דורם ונוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר אמר ר' אושעיא עד ירבעם היו ישראל יונקים מעגל אחד מכאן ואילך משנים ושלשה עגלים אמר ר' יצחק אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה אחד מעשרים וארבעה בהכרע לישראל של עגל הראשון שנאמר ויבוס פקדי עליהם חטאתם אמר רבי חנינא לאחר עשרים וארבעה דורות נגבה פסוק זה שנאמר ויקרא באוני קול גדול לאמר קרבו פקדות העיר ואיש כלי משחתו בידו ויבוס פסוק זה שנאמר וירבעם מדרכו הרעה מאי אחר אמר ר' אבא אחר שתפשו הקב"ה לירבעם כנגדו ואמר לו חזור כך ואני ואתה וכן ישי נטייל בגן עדן אמר לו מי בראש בן ישי בראש אי הכי לא בעינא ר' אבהו הוה רגיל דהוה קא דריש בשלשה מלכים חלש קביל עליה דלא דריש כיון דאיתפח

ואף אחיה השילוני טעה. דבר דסבר לנסייניהו אתי וחתם בזהו מעשה: שנאמר ויאמר ה' אל יהוא וגו' לעשות הישר ופיזו יהוא לא שמר ללכת בצורה ה'. ואמרין מאי גרמא ליה ואמר רבא חותמו של אחיה השילוני ראה וטעה מכלל דהוא טעה: ושחטה שטים העמיקו. שטים עבודת כוכבים על שם שטים אחריה לשחוט לעבודת כוכבים: העמיקו. והחמירו שחמרו שכל מי עולה לרגל ידקר בחרב כדי שילכו ושחטו לפני העגלים: ואני מוסר לנוס. כלומר אנכי לא חשתי כל כך לכבוד עממי לומר כל מי שאינו עולה לרגל ידקר בחרב כמו שחשו הם לכבוד עבודת כוכבים אלא יקורין בעלמא יסרתים כלומר דעבר בעשה. ל"א שטים כלומר שטיות שלהם שפרו מאחרי העמיקו עד שחיטה שחיבו מיתה כל מי שטעה לרגל ומניח את העגלים. ושחטה לשון שחיטה: מוזמנת לפורענות. ששם נחלקה מלכות ישראל דסמין ליה ויקח את השלמה ויקרעה לשנים עשר קרעים וגו': וזיוס פקדי. בתשעה באב שבכל שנה מאותן מ' שנה שעמדו במדבר יום מוזמן לפורענות זו חזרו מרגלים זו נחרצ הבית צראשונה וצניחה: ויהי בעת ההיא וירד יהודה. מוזמנת לפורענות שתמר נתחייבה שריפה ומתו שני בניו: בשכס מכרו אחיו את יוסף. כדכתיב (בראשית ח) הלא אחיך רועים בשכס ודמתו דכתיב צרקה היינו כפר הסמוך לשכס ויקרחת על שם שכס. אי נמי כמדרכו שהיו דנין עליו להרגו: בשכס נחלקה מלכות זיוס דוד. כדכתיב במלכים (ב) מפסקה של ירושלים. מכללה שלא לחזור בה לעולם ולא ליתול חלק בעבודה: מפסקה. כגון (ב"מ דף פ"א). נפל פסקה מרקיעאל. כלומר מחוקק של ירושלים הכתוב וחתום בה: שום דופי. גימטוס בגמ"ט: שחדשו. דרשו דברי תורה בין ירבעם לאחיה: יתפה זה קול ואמרה. כשהמליכו את ירבעם: מי שפרג דוד: את הפלשתי. וע"י כן היה מוריש לכס גת לכן תתנו שלוחים לבניו שתעזבו מלכות בית דוד ותמליכו אחריהם: שום אביו. לנכד. למלכי בית דוד אתם מכובדים והלכתם אחר מלכי ישראל לפיכך תהיו נמסרין לנכד זיד עובדי כוכבים שהן שטי כוז: אין אביו אלא הקב"ה שנאמר

וכו'. ואין גזילה כלפי מעלה וכלפי כנסת ישראל אלא זו כלבד שמועז מלכך כנסת ישראל הוא גזול להקב"ה שחכמים תקנו על כל דבר ודבר צרכה דלאמר התם (בבב"ב דף ל"ה). כל הטועם ואינו מזכך נקרא גזול שנאמר לה' הארץ ומלואה: כשמי מקלוס המסיוס זו אס זו. כאלם שיש צידו מקל א' ומכה זו מקל אחר ומתמו ומלכיו צדוק כך הדיח ירבעם את ישראל מאחרי ה' בעל כרחם: ודי זהב. אידי דאירי עד השתא בעגלים של ירבעם מפרש האי קרא: מוסר קופה של כשר. כשיש לו הרבה לכול הוא נוטה: עד ירבעם היו ישראל יונקים מעגל אחד. לוקין על חטא עגל אחד שעשו במדבר: ה"ג מכאן ואילך היו יונקין משלשה עגלים. שנים מירבעם ושלישי של המדבר. ולפי מה שכתוב בפרקים שנים ושלשה עגלים ניחא כלומר משנים עשה ירבעם ושלישי שנעשה במדבר ושלשה היינו שלישי כמו (משלי ה) שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתי: אחד מעשרים אחרים כפרע ליעורא. לאו דוקא אלא כלומר דבר מועט מאד כמה שקף המשקל נוטה לגד זה יותר מגד זה. צ"ב (דף פ"ט). כמה היו הכרע ליעורא: לאחר כ"ד דורות. למעשה העגל: פסוק זה. דכתיב בעגל וזיוס פקדי והכל זיימי לדקיה כשחרצ הבית כתוב קרבו פקדות העיר קרצ אותו מעשה שנאמר וזיוס פקדי וממעשה העגל עד דקיה כ"ד דורות דזיימי נחשון נעשה העגל לא ושאז כונה דורות מנחשון עד דקיה נחשון שלמון בנו זועזו בנו עובד בנו ישי בנו דוד בנו שלמה בנו רחבעם בנו אביה בנו אסא בנו יהושפט בנו יורם בנו אחזיה בנו יואש בנו אמליה בנו עזיה בנו יותם בנו אחז בנו חזקיה בנו מנשה בנו אמון בנו יאשיה בנו יהואש ויהויקים בנו ומלכו זה אחר זה ודור אחד הם יהויכין בנו של יהויקים הרי כ"ד. יהויקים לא סייס מלכותו שהולכה לצבל עם החרש והמסגר והמליכו דקיהו דודו במקומו והלך לא קא חשיב דקיהו דור צאפיה נפשיה דהוא מלך דדור כ"ד: דהוא דיש בשלשה מלכים. דהוא קאי במתני' דשלשה מלכים אין להם חלק: איתפח

ואף אחיה השילוני טעה והתם דהא יהוא צדיקא רבה הוה שנאמר ויאמר ה' אל יהוא יען אשר הטיבות לעשות הישר בעיני ככל אשר בלבבי עשית לבית אחאב בני רביעים ישבו לך על כסא ישראל וכתוב ויהוא לא שמר ללכת בתורת ה' אלהי ישראל בכל לבבו לא סר מעל חטאת ירבעם אשר החטיא את ישראל מאי גרמא ליה אמר אביי בריה כרותה לשפתים שנאמר אחאב עבד הבעל מעט יהוא יעבדנו הרבה רבא אמר חותמו של אחיה השילוני ראה וטעה (א) דכתיב ושחטה שטים העמיקו ואני מוסר לנוס. כלומר אנכי לא חשתי כל כך לכבוד עממי לומר כל מי שאינו עולה לרגל ידקר בחרב כמו שחשו הם לכבוד עבודת כוכבים אלא יקורין בעלמא יסרתים כלומר דעבר בעשה. ל"א שטים כלומר שטיות שלהם שפרו מאחרי העמיקו עד שחיטה שחיבו מיתה כל מי שטעה לרגל ומניח את העגלים. ושחטה לשון שחיטה: מוזמנת לפורענות. ששם נחלקה מלכות ישראל דסמין ליה ויקח את השלמה ויקרעה לשנים עשר קרעים וגו': וזיוס פקדי. בתשעה באב שבכל שנה מאותן מ' שנה שעמדו במדבר יום מוזמן לפורענות זו חזרו מרגלים זו נחרצ הבית צראשונה וצניחה: ויהי בעת ההיא וירד יהודה. מוזמנת לפורענות שתמר נתחייבה שריפה ומתו שני בניו: בשכס מכרו אחיו את יוסף. כדכתיב (בראשית ח) הלא אחיך רועים בשכס ודמתו דכתיב צרקה היינו כפר הסמוך לשכס ויקרחת על שם שכס. אי נמי כמדרכו שהיו דנין עליו להרגו: בשכס נחלקה מלכות זיוס דוד. כדכתיב במלכים (ב) מפסקה של ירושלים. מכללה שלא לחזור בה לעולם ולא ליתול חלק בעבודה: מפסקה. כגון (ב"מ דף פ"א). נפל פסקה מרקיעאל. כלומר מחוקק של ירושלים הכתוב וחתום בה: שום דופי. גימטוס בגמ"ט: שחדשו. דרשו דברי תורה בין ירבעם לאחיה: יתפה זה קול ואמרה. כשהמליכו את ירבעם: מי שפרג דוד: את הפלשתי. וע"י כן היה מוריש לכס גת לכן תתנו שלוחים לבניו שתעזבו מלכות בית דוד ותמליכו אחריהם: שום אביו. לנכד. למלכי בית דוד אתם מכובדים והלכתם אחר מלכי ישראל לפיכך תהיו נמסרין לנכד זיד עובדי כוכבים שהן שטי כוז: אין אביו אלא הקב"ה שנאמר

הגהות הב"ח

(א) נ"ב וטעה כתיב ושחטה ל"א ואת ד נמחק:

הגהות הגר"א

[א] נ"ב ראה וטעה דכתיב נמחק מיפס דכתיב:

מוסף רש"י

גודל להקב"ה. את כדכתיב וכןשתי ישראל. ששחטלו הפירוש לוקין (בבב"ב דף ל"ה). ואומר אין פשע. ולפי שהוא מיקל רואים האחרים ולמדו ממנו לעשות כן להיתן מן העולם הזה בלא צרכה. ולכן נקרא זה המיקל ספר לאיש משחית (שם). ונראה. שנת ומשחטנו ומיק (שם לב).